

VILNIAUS SENOSIOS REGULOS KARMELITŲ VIENUOLYNO PRIE ŠV. JURGIO BAŽNYČIOS BIBLIOTEKOS 1677 METŲ INVENTORIUS: ŠALTINIO PUBLIKACIJA

ERIKA KULIEŠIENĖ

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

Straipsnyje pristatomas seniausias informacijos apie Vilniaus senosios regulos karmelitų vienuolyno prie Šv. Jurgio bažnyčios biblioteką šaltinis – vienuolyne sudarytas Šv. Jurgio bažnyčios bibliotekos 1677 m. inventorius, kuris nebuvo įtrauktas nė į vieną lig šiol sudarytą LDK bažnyčių bibliotekų inventorių katalogą. Trumpai apžvelgiama Vilniaus karmelitų vienuolyno prie Šv. Jurgio bažnyčios ir bibliotekos istorija nuo įkūrimo iki uždarymo. Inventoriaus sudarymo istorinis laikotarpis apibūdinamas kaip bendros bibliotekų raidos lūžio momentas. Publikuojama teksto faksimilė ir transkribuotas tekstas originalo kalba, komentaruose kuo tiksliau atkuriant knygų sąrašą iš gana menkų knygų aprašo ženklų.

Reikšminiai žodžiai: Vilnius, senosios regulos karmelitai, šv. Jurgio karmelitų provincija, vienuolyno biblioteka, bibliotekų aprašymai, bibliotekų inventoriai, knygų ženklai, šaltinio publikacija.

Dvidešimto ir dvidešimt pirmo amžių sąvartoje ypač svarbiomis mokslo tiriamojo darbo kryptimis tampa vienuoliškojo kultūros paveldo tyrimas, jo inventorinimas, dokumentavimas, socialinė sklaida. Tai tampa „grandimis, jungiančiomis tokias aktualias dabarties temas kaip tapatumas, atminties komunikavimas, skaitmeninimas“ [23, 165]. Senosios regulos karmelitų (toliau – karmelitų) vienuolynai, jų bibliotekos ir knygų rinkiniai šių tyrinėjimų kontekste nėra išimtis.

Šios publikacijos objektas – Vilniaus senosios regulos karmelitų vienuolyno prioro Pranciškaus Gožinskio (Gorzyński) paliepimu 1677 m. sudarytame Šv. Jurgio bažnyčios ir vienuolyno inventoriuje [1] pateiktas vienuolyno bibliotekos knygų sąrašas (*Inventarium bibliothecae*) [1, 49v–50v]. Dokumentas saugomas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje (toliau – LMAVB RS).

Kaip vieną svarbiausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) bibliotekų raidos veiksnių Arvydas Pacevičius nurodo religiją ir organizuotas bažnytines struktūras: vienuolijas ir jų provincijas; institucijas: bažnyčias, vienuolynus; bendruomenes: parapijas, kongregacijas [20, 8]. Chronologiniu

požiūriu LDK bibliotekų raida apima laikotarpį nuo XIII a. vidurio iki XVIII a. pabaigos. A. Pacevičius bendrosios bibliotekų raidos lūžio momentu siūlo laikyti XVII a. vidurį, kai dėl karų su Rusija ir Švedija „kraštas iš esmės pasikeitė etnosocialiniu ir kitais požiūriais“ [20, 9].

Publikacijos tikslas – pateikti mokslo visuomenei seniausių informacijos šaltinių apie Vilniaus Šv. Jurgio vienuolyno biblioteką, surinktą kaip tik tokiu „lūžiniu momentu bendrojoje bibliotekų raidos istorijoje“ [20, 9]. Siekiama, kuo mažiau nutolstant nuo originalo, tekstą transkribuoti ir kuo tiksliau atkurti buvusių knygų sąrašą iš gana menkų knygos aprašo ženklų.

Lenkų istoriografijoje Vilniaus Šv. Jurgio karmelitų vienuolynui ir jo bibliotekai skiriama nemažai dėmesio (paminėsime tik svarbiausius darbus). Vienas žymiausių XIX a.–XX a. pradžios istorikų Janas Kurczewskis savo darbuose yra aptaręs karmelitų vienuolynų organizacinę struktūrą ir tinklą, nurodęs fundacijų datas, bibliotekų, tarp jų ir senosios regulos karmelitų Vilniuje, dydį [15, 172]. Kiti XIX a. autoriai, pvz., Ignacas Chodynckis, pateikdamas istorinę karmelitų vienuolynų fundacijų panoramą [6], Vilniaus senosios regulos karmelitų nemini. Šiuolaikinėje lenkų istoriografijoje daug nuveikta dokumentuojant vienuolijų, tarp jų ir karmelitų, paveldą. A. Pacevičius dabartinėje Lenkijoje besiformuojantį naują diskursą įvardija „knygos kultūros paveldo dokumentavimo“ [23, 139] terminu. Lenkijos autoriai LDK paveldą, taip pat ir senosios regulos karmelitų knygų rinkinius, tapatina su Abiejų Tautų Respublikos (toliau – ATR) „senosiose rytinėse žemėse“ veikusiomis bibliotekomis (pvz., vartoja terminą *Katalogi bibliotek z dawnych ziem wschodnich* [25; 26; 27; 28]). Taip „išplaunamas“ etnosocialinis ir politinis kontekstas, nusižengiama istoriškumo principui ir iškreipiama tyrimų strategija. Kultūrinį paveldą, esantį Lietuvos, Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos ir Latvijos teritorijose, lenkų mokslininkai dokumentuoja kaip savo „kultūrinį dalyvavimą rytinėse Respublikos žemėse“ [29, 57]. Nors tokie teiginiai labiau primena kultūrinį imperializmą nei istorinių tyrimų koncepciją, tačiau reikia pripažinti, kad atskirti minėtą paveldą labai sudėtinga. U. Paszkiewicz savo straipsnyje apibendrina daugiau nei dešimt metų vykusias senųjų ATR ir jos „senųjų rytinių žemių“ bibliotekų katalogų ir inventorių paieškas [29, 77]. Tačiau iš pateiktos medžiagos neaiški šių vienuolynų ir jų bibliotekų regioninė, socialinė ir kultūrinė priskirtis [19, 140]. Išsamiai Lenkijos karmelitų istoriją ir paveldą tyrinėja Wacławas Kolakas [11; 8]. Iš W. Kolako paskelbto Karmelitų Krokuvoje „Smėlynėje“ archyvo 1398–1945 (1988) m. katalogo [13] matoma, kad LDK senosios regulos karmelitų paveldas buvo gerai dokumentuojamas ir kaupiamas viename seniausių Lenki-

jos vienuolynų, nes karmelitų vienuolynai LDK iki 1687 m. priklausė Lenkijos provincijai. W. Kolako parengtose šaltinių anotacijose tarp LDK karmelitų bibliotekų aprašymų yra paminėti ir Vilniaus Šv. Jurgio bibliotekos 1709–1724, 1742, 1751 m. aprašymai [13, 175–176]. U. Paszkiewicz parengtame ATR rytinių žemių bibliotekų inventorių ir katalogų sąrašė [28] suregistruoti Mogiliavo, Pumpėnų, Užusvyrių, Žoludko, Vilniaus Šv. Jurgio ir Visų Šventųjų senosios regulos karmelitų bibliotekas dokumentuojantys šaltiniai. Tačiau jame neišvengta klaidų: Vilniaus karmelitų prie Šv. Jurgio bažnyčios bibliotekos inventorių U. Paszkiewicz aptarė remdamasi ne archyviniais šaltiniais, o minėtu W. Kolako parengtu archyvo aprašymu. Tik tuo galėtume pateisinti faktą, kad į šį taip kruopščiai autorės rengtą sąrašą pateko tik XVIII a. Vilniaus Šv. Jurgio bažnyčios bibliotekos inventoriniai sąrašai, buvę minėtame Krokuvos archyve. Pirmame sąrašo priede [25, 233] jau yra Vilniaus Visų Šventųjų vienuolyno biblioteką dokumentuojantys šaltiniai, tačiau tik antrame sąrašo priede [26, 13] atsiranda 1796 m. Vilniaus karmelitų prie Šv. Jurgio bažnyčios bibliotekos aprašas. O 1677 m. Vilniaus Šv. Jurgio bažnyčios bibliotekos inventorių [1, 49v–50v] taip ir liko už šio sąrašo ribų. Sunku pasakyti, kodėl mokslininkė jo neįtraukė į katalogą. Tikriausiai jo neaptiko: gal buvo ieškoma daugiausia parapijų vizitacijos aktuose, o Magistralinėje (Didžiojoje) vienuolyno knygoje rasti ieškomų objektų nesitikėta? Kritinę U. Paszkiewicz veikalo analizę atliko Maria Pidlypczak-Majerowicz [30, 216–227].

Senosios regulos karmelitų bibliotekomis pastaraisiais metais ėmė domėtis ir baltarusių tyrėjai. Tačiau ir *Baltarusijos istorijos enciklopedijoje* [9, 117], ir Zmicerio Jackevičiaus straipsnyje [36] iš esmės atkartojami W. Kolako duomenys, taigi net neminimas čia publikuojamas šaltinis.

Senosios regulos karmelitų vienuolyno, įkurto Vilniuje 1506 m. ir iki 1797 m. veikusio prie Šv. Jurgio bažnyčios, bibliotekos susidarymas, sudėtis ir likimas iki šiol nesulaukė atidesnio Lietuvos tyrinėtojų dėmesio. Bendriausios žinios apie Šv. Jurgio karmelitų vienuolyną pateikiamos vadove *Lietuvos vienuolynai*. Čia apibūdintas architektūrinis ansamblis, mėginta patyrinti bažnyčią ir vienuolyną menotyrimu aspektu, o apie biblioteką konstatuota, kad „vienuolynas turėjo gausią biblioteką (per 2000 tomų)“ [18]. Kokiais šaltiniais remiantis teigiamas toks didelis skaičius, nenurodyta. Tą patį skaičių knygoje *Vilniaus istorija* [7] pateikia ir Antanas Rimvydas Čaplinskas. Toks didelis knygų skaičius istoriografijoje galėjo atsirasti šią biblioteką supainiojus su Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčios biblioteka [4; 24, 141]. A. Pacevičius [19–24] monografijoje *Vienuolynų bibliotekos Lietuvoje 1795–1864 m.: dingęs knygos*

pasaulis [22] nustatė, kiek ir kaip vienuolynų bibliotekos reprezentavo LDK kultūrinę tradiciją ir bibliotekininkystės teorinę mintį carinės politikos sąlygomis. Kartu šiuo tyrimu patikslintas vienuolijų, lenkiškos kultūros nešėjų, įvaizdis, atlikta skaitymo kultūros XIX a. Lietuvos visuomenėje rekonstrukcija. Knyga ne tik uždangsto pakankamai dideles Lietuvos istorijos „baltasias dėmes“, bet ir griaua mitus, kurie nepagrįstai ir per ilgai buvo įsigalėję Bažnyčios ir vienuolynų istorijoje. A. Pacevičiaus teigimu, XVIII a. pabaigos Katalikų bažnyčia jau buvo pasiekusi tokį ekonominį lygį, kad iš „paramos gavėjos“ virto „paramos teikėja“. Beje, sugriaunamas ir dar vienas mitas – „apie reakcingą ir tamsuolišką vienuolynų bibliotekų pobūdį“ [16; 22]. To paties autoriaus straipsnyje *Senosios regulos karmelitų prie Šv. Jurgio bažnyčios buvusio vienuolyno biblioteka: sovietmečio „spaudos archyvo“ šmėkla ar knygos kultūros faktas?* [24, 138] siekiama ne tik atskleisti senosios bibliotekos sudėtį, bet ir išsiaiškinti, kodėl istoriografijoje ir istorinėje mintyje ji buvo pamiršta. Šv. Jurgio bažnyčios biblioteka analizuojama kitų karmelitų bibliotekų raidos kontekste, nagrinėjamos bibliografavimo ir katalogavimo tradicijos visoje Lietuvos karmelitų provincijoje. Autorius teigia, kad bibliotekos „užmarštį“ lėmė ankstyvas vienuolyno bendruomenės išformavimas, knygų išsklaidymas po kitus vienuolynus, nedokumentuojant šios knygų migracijos, galiausiai istoriografinis nenoras išvelgti „rusėniškame“ vienuolyne istorinės Lietuvos paveldą [24, 144]. Šis straipsnis iš esmės paaiškina minėtos bibliotekos, o kartu ir publikacijos svarbą bei būtinumą.

Kalbant apie istorinę aplinką, turėjusią įtakos karmelitų vienuolynų raidai, bibliotekų susidarymui ir jų sudėties pokyčiams, reikia pasakyti, kad Katalikiškosios reformos epochoje, susidarius savarankiškomis Lietuvos vienuolijų provincijoms, pagerėjo ne tik administravimas, bet ir bibliotekų „politika“. Formavosi pakankamai savarankiška knygų rinka (leidėjai, spaustuvininkai, skaitytojai), kaip ir kituose katalikiškuose kraštuose iš esmės subordinuota Katalikų bažnyčia ir jos kontroliuojama. Be neigiamų monopolizavimo apraiškų, pažymėtina konkurencija mokslo ir švietimo srityje tarp daugybės vienuolijų, o ir pasaulietinės dvasininkijos. Ši konkurencija, atsispindi ir to meto bibliotekų organizavime.

Katalikų bažnyčios atsinaujinimo ir kovos su protestantizmu XVI–XVII a. procesas istoriografijoje ilgą laiką buvo vadinamas Kontreformacija. Dabar priimtinesnis Katalikiškosios reformos ir Kontreformacijos terminas, laikotarpis apima 1569–1655 metus [14, 184]. Tridento susirinkimas (1545–1563) buvo bene aukščiausias Katalikiškosios reformos taškas; jam pasibaigus Reformą

tęsė savo autoritetą ir galią sutvirtinę popiežiai ir vyskupai. Popiežius Pijus IV (1559–1564) oficialiai patvirtino Tridento susirinkimo nutarimus, paskelbė pataisytą draudžiamų knygų sąrašą (*Index librorum prohibitorum*) [14, 185], Pijus V (1566–1572) inicijavo Tridento susirinkimo katekizmo (1566), Romos brevioriaus (1568) ir Romos mišiolio (1570) išleidimą; Pijus V (1585–1590) parengė naują Vulgatos laidą (*Biblia Sixtina*); Klemensas VIII (1592–1605) išleido pataisytą pirmtako Biblijos variantą (*Biblia Sixtino-Clementina*). Šios popiežių veiklos dėka Katalikų bažnyčia tapo Romos katalikų bažnyčia, itin vieninga (vienoda liturgija, viena Šv. Rašto versija) ir centralizuota [14, 186]. Reformos dvasią į Vilnių bene pirmieji atnešė 1569 m. čia atvykę jėzuitai.

Katalikiškoji reforma suteikė didelį postūmį ir vienuolinio gyvenimo atgimimui: tam buvo skirtas ir vienas Tridento susirinkimo nutarimų. Lietuvoje būtent Katalikiškosios reformos laikotarpis ir tapo tikru vienuolių „aukso amžiumi“ ir kiekybės, ir kokybės prasme: buvo pakviestos naujai susikūrusios (jėzuitai, bonifratrai, kotrynietės) arba reformuotos (basieji karmelitai ir karmelitės) vienuolijos; seniau veikusiose vienuolijose sustiprėjo vidaus drausmė, jų gerokai pagausėjo: XVI a. viduryje LDK veikė vos 10 vienuolių ir 26 vienuolynai, o 1655 m. priskaičiuojama 20 vienuolių ir maždaug 135 vienuolynai [14, 213]. Katalikiškosios reformos epochoje didžiausią pakilimą išgyveno aktyviai sielovados ir ugdymo veiklai atsidėjusios elgetaujantčios vienuolijos (dominikonai, bernardinai, pranciškonai konventualai, karmelitai) ir jėzuitai [14, 214]. Kontempliatyvumu ir asketišku gyvenimu pasižyminčios Šv. Benedikto regulos vienuolijos ar, pvz., basieji karmelitai populiarumu toli gražu neprilygo veikliems sielovadiniams sambūriams [14, 215]. Kad panaši religinio susidomėjimo banga buvo nusiritusi ir per Reformų epochos Europą, galima spręsti iš 1560 m. išleistos ispanų dominikono Liudviko Granadiečio knygos populiarumo [1, 50v]. Kaip ir pirmaisiais krikščionybės amžiais, viena ryškiausių ir produktyviausių religinio gyvenimo ir raštijos sričių buvo teologinė polemika [14, 259]. Dažnesnė buvo netiesioginė žodinė polemika, per pamokslą savo bažnyčioje analizuojant priešininko teiginius. Dalis tokių pamokslų (pvz., per laidotuves jėzuito Stanislovo Grodzickio sakytų pamokslų apie skaistyklą ciklas), juos papildžius ir išspausdinus, vėliau tapdavo rašytinės polemikos dalimi [14, 260]. Aktyviausiai tarp katalikų rašytinėje polemikoje (lotynų ir lenkų kalbomis) reikšėsi jėzuitai Petras Skarga, Emanuelis de Vega, Stanislovas Grodzickis, Martynas Smigleckis ir Vilniaus kanauninkas Andriejus Jurgevičius. Žymiausiu kalvinistų polemistu laikomas Andriejus Volanas. Lietuvoje vykusį religinę polemiką savo reikšme peržengė valstybės ribas.

Į diskusiją su A. Volanu savo raštais įsijungė italų jėzuitai Francesco Torresas ir Antonio Possevino. Portugalas E. de Vegos darbai apie Petro primatą ir Eucharistijos sakramentą vienu metu buvo leidžiami Vilniuje ir Romoje (1580), Vilniuje ir Antverpene (1585–1586) [14, 261].

XVII a. viduryje–XVIII a. viduryje (1655–1740) krikščioniškų konfesijų gyvenimas Lietuvoje stabilizavosi [14, 273]. Religiniam gyvenimui neišvengiamai atsiliepė visos šalies visuomenės gyvenimo negandos. „Tvanu“ vadinama katastrofa XVII a. viduryje – karas su Švedija ir Maskva, lydymas bado bei maro ir tuo pačiu gilios demografinės krizės, privertė daug energijos skirti fiziniam išgyvenimui ir materialinių nuostolių atkūrimui. Stabilizacijos epochoje vyrų vienuolijos Lietuvoje išgyveno patį didžiausią plėtros laikotarpį, Vilnius tapo daugiausia vyrų vienuolių talpinančiu Respublikos miestu (1773 m. – 744 vienuoliai vyrai), lenkiančiu netgi Krokuvą ir Varšuvą. XVIII a. ypač sparčiai daugėjo pijorų ir senosios observancijos karmelitų, taip pat misionierių ir trinitorių vienuolynų. XVIII a. viduryje daugiausia vienuolynų LDK turėjo dominikonai, bernardinai, jėzuitai, pranciškonai konventualai ir senosios regulos karmelitai [14, 280].

XVII a. antra pusė–XVIII a. pirma pusė buvo savarankiškų vienuolijų provincijų kūrimosi metas: tokias provincijas įsteigė pranciškonai konventualai, basieji karmelitai, pijorai, atgailos kanauninkai. XVIII a. viduryje vienuolijos Lietuvoje pasiekė klestėjimo apogėjų. Netrukus jų laukė dramatiškas išbandymas – iš pradžių Apšvietai būdinga vienuolinio gyvenimo kritika, o vėliau caro valdžios represijos, kurios nutraukė daugelio vienuolijų veiklą Lietuvoje [14, 281].

Jau 1622 m. Vilniaus kapitulos aktuose minimi prie senosios regulos karmelitų vienuolyno veikę studijų namai [18, 400; 7, 178]. Noviciai išklaUSDavo 3 metų teologijos ir 4 metų filosofijos kursus. Istoriografijoje teigiama [7;17], kad vienuolynas turėjo turtingą archyvą ir gausią biblioteką (per 2000 tomų). Kada buvo tiek knygų, nenurodoma. Tikėtina, kad, kaip teigia A. Pacevičius, „tai nėra tiksli informacija, nes greičiausiai kalbama apie tos pačios regulos vienuolyno prie Visų Šventųjų bažnyčios biblioteką“ [24, 141]. Galbūt šį Vilniaus karmelitų vienuolyno bibliotekos knygų skaičių pateikė L. Vladimirovas [35], nenurodydamas bažnyčios pavadinimo. Tokiu būdu, tik ištyrus šaltinius, galima teigti, kad istoriografijoje įsivėlė klaida, nes būtent Vilniaus senosios regulos karmelitų vienuolyno prie Visų Šventųjų bažnyčios bibliotekoje 1820 m. buvo 2120 tomų, o vėliau nupirkti dar 37 tomai [4, 21].

Vilniaus senosios regulos karmelitų vienuolynas prie Šv. Jurgio bažnyčios buvo kultūros ir švietimo židinys. Jame nuo 1733 m. studijų prefektas ir filo-

sofijos profesorius buvo tėvas Martynas Rubčinskis (Rubczyński; 1707–1794), daugelio religinio ir estetinio turinio knygų autorius. Nuo 1748 m. studijų regentu buvo daug nuopelnų senosios regulos karmelitų ordinui turintis tėvas Felicijonas Čiaplinskis, 1756 m. jis išrūpino teisę sukurti atskirą Šv. Jurgio provinciją LDK vienuolynams. Provincijos centru tapo Vilniaus Šv. Jurgio bažnyčia. Vienuoliai pasižymėjo aktyvia pastoracine veikla (XVIII a. aptarnavo ir parapiją). Prie bažnyčios veikė Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės ir Šv. Apaštalo Tado brolijos. Kailiadirbių cechą prižiūrėjo Šv. Barbaros koplyčia.

1797 m. karmelitai vienuolyno pastatus perleido Vilniaus kunigų seminarijai, kuri čia veikė iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos, o patys persikėlė prie Visų Šventųjų bažnyčios. Tuomet panaikintas vienuolių choras, nugriautas puošnus didysis altorius ir pastatytas naujas. XIX a. prie pagrindinio fasado pristatytas neobarokinis prieangis. Uždarius vienuolyną ūkiniai jo pastatai, supantys sudėtingos daugiakampės formos kiemą, rekonstruoti į gyvenamuosius namus [17]. Po Antrojo pasaulinio karo bažnyčia priklausė kultūros ir švietimo įstaigoms.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriaus (LMAVB RS) Vilniaus kapitulos fonde (F43) yra saugomas Vilniaus senosios regulos karmelitų vienuolyno magistralinė knyga (*Liber Magistralis*), į kurią 1677 m. vienuolyno prioro Pranciškaus Gožinskio (Gorzyński) rūpesčiu buvo surašytas bažnyčios ir vienuolyno inventorių. Šį inventorių 1726 m. perduoti į Vilniaus Kapitulos archyvą paruošė vienuolyno vyriausiasis prioras, teologijos magistras ir daktaras tėvas Gasparas Pizzolanti – apie tai byloja įrašas knygos gale [1, 52v–53v].

Liber magistralis knygoje [1, 6] užfiksuota, kaip 1506 m. Radvilų dvaro teritorijoje, už tuometinio miesto sienų, buvo įkurtas pirmasis Lietuvoje senosios regulos karmelitų vienuolynas. Joje aprašyta, kaip vienuolyno fundatorius, LDK kancleris ir Vilniaus vaivada Mikalojus Radvila statydino šią bažnyčią, dėkodamas Viešpačiui ir Dievo Motinai už pergalę prieš totorius, pasiektą prie Klecko tais pačiais metais, per Švč. Mergelės Marijos Snieginės šventę (rugpjūčio 5–6 d.). Todėl bažnyčiai buvo parinktas dvigubas – Šv. Jurgio (valstybės ir riterių globėjo) bei Švč. Mergelės Marijos Snieginės (vadinamos ir Pergalingąja) titulas. Vienuolyno bažnyčia tapo ir Radvilų mauzoliejumi. Vienuoliams išlaikyti M. Radvila skyrė žemės ir lėšų. 1514 m. fundaciją patvirtino ir papildomų žemių bei privilegijų suteikė Žygimantas Senasis [1, 6v–7], vėliau ir kiti Lietuvos valdovai [1, 8v–9]. Knygoje surašyti vienuolyno bažnytiniai įsipareigojimai, jurisdika, jos gyventojai, vienuolyno pajamos, nekilnojamas

turtas Papiškio, Sudervės ir Pamūšio palivarkuose. Publikuojamame Šv. Jurgio bažnyčios inventoriuje atskirai pateikti bažnyčios knygų (*Mszaly i Księgi*) [1, 40] ir vienuolyno bibliotekos knygų (*Inventarium bibliothecae*) [1, 49v–50v] sąrašai. Jie rodo, kad tuo metu bažnyčioje buvo 8 knygos, o vienuolyno bibliotekoje – 58 knygos. Jei lyginsime su A. Pacevičiaus tyrinėta Šv. Onos bažnyčioje buvusia biblioteka, kurią jis vadina „dideliu knygų rinkiniu“ [14, 103], tai ir šią biblioteką galima pavadinti nemažu knygų rinkiniu. Šv. Onos bažnyčioje 1820 m. buvo 68 tomai, tarp jų XV a. foliantai: aštuoni mišiolai šviesios odos apdara, vienas mišiolas karmazininiais (tamsiai raudonos spalvos) aksomo apdara su paauskuotomis sagtimis, vienas – žalios spalvos aksominiais apdara su pasidabruotomis sagtimis, didelis psalmynas odos apdara ir t.t. [14, 104]. Šv. Jurgio bažnyčioje buvusios knygos nė kiek nenusileido prabanga.

Iš sąrašo sunku nustatyti, ar knygos rankraštinės (t.y. perrašyta kopija), ar spausdintos. Galima prielaida, kad neidentifikuota pozicija galėtų būti tik rankraštyje funkcionavęs dokumentas. Prie kai kurių pozicijų esantis įrašas *Liber stadię manuscriptus* [1, 50r] rodo, kad buvo ir rankraštinė perraša. Sąrašė nepateikiami leidimo metai. Identifikuojant stengiasi pateikti seniausią žinomą redakciją ir vėlesnius – iki sąrašo sudarymo datos 1677 metais. Šv. Jurgio vienuolyno bibliotekoje knygos nebuvo susistemintos, kaip antai 1796 m. vienuolyno bibliotekos inventoriuje [3], o sugrupuotos tik pagal formatus: *In Folio* – 24 knygos, *In Quarto* – 13, *In Octavo* – 13 ir *In Sedecimo* – 8 (iš viso 58 knygos). Sąrašė vyrauja teologijos, Bažnyčios tėvų, pamokslų, poleminių literatūros raštai; čia aptinkame poezijos ir retorikos veikalų, medicinos ir gamtos mokslų, istorijos ir mistines knygų. Pagal formatą iš pradžių surašytos religinio turinio knygos: Šventasis Raštas, Evangelijos komentarai, šventųjų gyvenimai. Po jų eina istoriniai veikalai, tokie kaip istoriko, teologo, diplomato Martyno Kromerio (1512–1589) kronika, kuri pirmą kartą lotynų kalba išleista 1555 m., jos vertimas į lenkų kalbą išleistas 1611 metais. Bibliotekoje buvo saugomas ir populiarusis Ambrogio Calepino (1440–1510) lotynų kalbos žodynas, išleistas Bazelyje 1558 metais. Šis žodynas turėjo daugiau kaip 20 vertimų, nuo 1585 m. – ir į lenkų kalbą. Toliau verta paminėti pirmiausia žymų botaniką, o tik tada gydytoją Leonhartą Fuchsą (1501–1566), kuris parašė veikalą *Medicinos nuostatai* (neaišku, kurių metų leidimo buvo bibliotekos knyga: 1555, 1560, 1605). Tarp kitų jėzuitų teologų paminėtini lenkų autoriai: Jakubas Wujekas (Wąguwicius, 1541–1597), be kita ko, 1578–1579 m. Vilniaus jėzuitų kolegijos rektorius, parengė *Postilla catholica* ([1, 49v], jos adaptuoti leidimai ir sekimai, pradėdant 1599 m. Mikalojaus Daukšos vertimu, ne kartą pasiro-

dė ir Lietuvoje – pvz., 1713 m. *Postilė* buvo skirta vienuolijoms), rašytojas, politikas, dvasiškis Mikolajus Grodziński (m. 1643, parašė veikalus *Ogrod Fiiolkowy Karmelitanski Na Pjasku Przy Krakowje* ir *Diva Virgo Cracoviensis Carmelitana in Arenis seu Violeto* [1, 49v]), Cyrusas Jędrzejus (1603–1647). Minėtini ir olandų kompozitoriaus, žymaus vėlyvojo renesanso polifoninės muzikos kūrėjo Orlando di Lasso (1532–1594) Brevijoriaus papildymai.

Pagal leidimo vietą Šv. Jurgio bažnyčios bibliotekos knygos apima beveik visą Europą. Daugiausia knygų iš Antverpeno, Kelno, Paryžiaus, Romos. 4 knygos spausdintos Lenkijoje, Krokuvoje. Ir tik 1 knyga išleista Vilniuje [1, 50r] – tai Jano Piotro de la Serre'o knyga, išversta į lenkų kalbą Vincento Gosievskio (*Wincenty Korwin Gosiewski*, apie 1625–1662), žymaus LDK karinio veikėjo, artilerijos generolo, Lietuvos lauko etmono ir iždininko. Ši knyga, turinti Šv. Jurgio bažnyčios bibliotekos provenienciją, saugoma LMAVB Retų spaudinių skyriuje [L-17/87].

Publikacijoje laikomasi kritinio šaltinių skelbimo principų. Publikuojama teksto faksimilė ir transkribuotas tekstas originalo kalba. Komentaruose iš gana menkų knygos aprašo ženklų kuo tiksliau atkuriamas galimas knygų sąrašas. Tekstą pateikiame originalo – lotynų – kalba su keletu lenkiškų knygų aprašų. Vertimo į lietuvių kalbą sąmoningai atsisakyta, nes tai tik apsunkintų knygų identifikavimą. Be to, daugumos knygų antraščių vertimus galima rasti V. Didžpetrio knygoje *Linkuvos karmelitų bažnyčia ir vienuolynas* [8]. Lotyniško teksto kalba, sakinių struktūra ir stilius netaisyti. Laužtiniuose skliaustuose atskleisti originale neįskaityti žodžiai ir praleistos raidės, kurios būtinos tekstui suprasti. Taip pat iš dalies išlaikomas buvęs teksto maketavimas. Laužtiniuose skliaustuose knygos sunumeruotos. Taip išlaikomas katalogo vaizdas. Atkurtos knygų antraštės pateikiamos išnašose. Būtina padėkoti dr. Liudui Jovaišai už ženklų pagalbą įskaitant ir transkribuojant gana sudėtingą rankraštinių tekstą.

Atkurti buvusių knygų aprašą padėjo Karlsrūhės (KVK – *Karlsruher Virtueller Katalog*) ir Jogailos Bibliotekos (BJ – *Biblioteka Jagiellońska Wirtualny Gabinet Rycin*) virtualūs katalogai¹. Iš publikuojamo sąrašo galima nustatyti, kurios knygos rankraštinės, o kurios spausdintos, tačiau nepateikiami leidimo metai ir vieta. Kataloge nurodyti leidinių autoriai, tačiau pagal pateiktas pavadinimų nuotrupas kartais sunku nustatyti, kuri tai publikacija – tinka kelios skirtingos knygos. Atkuriant sąrašą stengtasi nurodyti seniausią leidimą ir kitus galimus leidimus iki 1677 m., t.y. vienuolyno bibliotekos katalogo sudarymo.

¹ <http://www.ubka.uni-karlsruhe.de/kvk.html>; <http://www.bj.uj.edu.pl/wgr/katalog>.

Senieji bibliotekų katalogai yra labai svarbūs šaltiniai tyrinėjant įvairių šalių istorinių etapų, įvairių institucijų, organizacijų ar asmenų istorinį, kultūrinį palikimą, kultūrinę, informacinę komunikaciją. Senujų, ypač jau neveikiančių, bibliotekų katalogai – tai ir vienos ar kitos knygos paplitimo, populiarumo įvairių lygių bibliotekose, tam tikro (bibliotekų katalogų sudarymo) laikotarpio mokslinio, kultūrinio, socialinio gyvenimo atspindžiai, kartais net visos epochos liudininkai. Publikuojamasis seniausias Šv. Jurgio vienuolyno bibliotekos katalogas labai svarbus knygos, bibliotekų istorijai, jo analizė gali padėti užpildyti kai kurių laikotarpių kultūrinės komunikacijos tyrinėjimų spragas. Šis šaltinis neabejotinai sudomins ne tik Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją, bet ir vienuoliškąją knygos kultūrą tiriančius Lietuvos bei užsienio mokslininkus.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

NEPUBLIKUOTI ŠALTINIAI

1. *Liber Magistralis In Quo Foundationes S. Georgij Vilnae cura R. ac VP. Francisci Gorzyski interea V. Prioris [...] conscripta 1677.* Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, Rankraščių skyrius (LMAVB RS), F43, b. 21018.
2. *Formula Capitulum provinciale celebrandi in Provincia Lituano-Ruthenica S. Georgii [...] ex Constitutionibus collecta.* Vilnae: Typis S.R.M. Academ. Soc. Iesu, 1763. LMAVB RS, F273, b. 254.
3. *Inventarium Ecclesiae, Conventus, et Familiae S. Georgij Martyris Pro Venerabili Capitulo Celebrando in Conventu Vilnensi SS. Omnium Ordinis Tratum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo Antiquae Observantiae Regularis A.D. 1796 Conscriptum Ante Officio Prioratus Patris Andrae Mackiewicz Sacra Theologiae Magistri et Doctoris.* LMAVB RS, F273, b. 252.
4. *Inwentarz Kościoła Parafialnego i Klasztoru pod Tytułem Wszystkich Świętych XX. Karmelitów Dawnej Reguly w Roku 1832 za przelożenstwa WJX Edwarda Jodziewicza sporządzony.* LMAVB RS, F273, b. 194.
5. *Inwentarz klasztoru Linkowskiego XX. Karmelitów Dawney Reguly na Kapitulą zakonną przez wybranego Sociusza X. Bonifacego Wilimowicza w Roku 1828 sporządzony.* LMAVB RS, F273, b. 289.

PUBLIKUOTI ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

6. CHODYNICKI, Ignacy. *Wiadomość historyczna o fundacjach klasztorów zakonu karmelitańskiego.* Lwów, 1846.

7. ČAPLINSKAS, Antanas Rimvydas. *Vilniaus istorija: Legendos ir tikrovė*. Vilnius: Charibdė, 2010. 563 p.
8. DIDŽPETRIS, Vytautas. *Linkuvos karmelitų bažnyčia ir vienuolynas: Istorija ir kultūra*. Vilnius: Kraštiečių kultūros klubas „Linkava“, 1993. 112 p.
9. *Encyklopedija gistoryi Belarusi*. Minsk: Belaruskaja encyklopedija, 1997, t. 4. 431, [1] p.
10. GUDMANTAS, Kęstutis. Vilniaus universiteto bibliotekos paleotipai ir senieji lietuviški raštai. *Senoji Lietuvos literatūra*. 2006, 21 knyga, p. 363–372.
11. KOLAK, Waclaw. Karmelici w Polsce. Iš *Encyklopedia Katolicka KUL*. Lublin: RW KUL, 2000, t. 8, p. 807–813.
12. KOLAK, Waclaw; MARECKI Józef OFM Cap. *Leksykon godel zakonnych*. Łódź: ADI, 1994. 280 p.
13. KOLAK, Waclaw. *Katalog Archiwum OO. Karmelitów w Krakowie „Na Piasku“ 1398–1945 (1988)*. Kraków: Zakon OO Karmelitów, 1997. 264 p.
14. *Krikščionybės Lietuvoje istorija*. Sudarė Vytautas Ališauskas. Vilnius: Aidai, 2006. 596 p.
15. KURCZEWSKI, Jan. *Biskupstwo Wileńskie*. Od jego założenia aż do dni obecnych. Wilno: Nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego, 1912. 614 p.
16. LAUŽIKAS, Rimvydas. Dingęs knygos pasaulis kaip tyrimas, teorija ir didaktika. *Knygotyra*. 2006, t. 46, p. 295–298.
17. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra*. Tyrinėjimai ir vaizdai. Sudarė Vytautas Ališauskas, Liudas Jovaiša ir kt. Vilnius: Aidai, 2001. 859 p.
18. *Lietuvos vienuolynai: vadovas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1998, p. 400.
19. PACEVIČIUS, Arvydas. Bibliotekos. Iš *Lietuvos didžiosios kunigaikštijos kultūra*: Tyrinėjimai ir vaizdai. Vilnius: Aidai, 2001, p. 102–106.
20. PACEVIČIUS, Arvydas. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bibliotekos: tipologija, organizacinė struktūra, komplektavimo strategija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006. 69 p.
21. PACEVIČIUS, Arvydas. Lietuvos knygų kultūra ir ir paleotipų proveniencijos. Iš *Vilniaus universiteto bibliotekos paleotipai*. Katalogas. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003, p. 17–36.
22. PACEVIČIUS, Arvydas. *Vienuolynų bibliotekos Lietuvoje 1795–1864 m.: dingęs knygos pasaulis*. Vilnius: Versus Aureus, 2005. 311 p.
23. PACEVIČIUS, Arvydas. Knygų ženklai... Iš *Benediktiniškoji tradicija Lietuvoje*. Sudarė L. Jovaiša. Vilnius: Aidai, 2008, p. 165–178.
24. PACEVIČIUS, Arvydas. Senosios regulos karmelitų prie Šv. Jurgio bažnyčios vienuolyno biblioteka: sovietmečio „spaudos archyvo“ šmėkla ar knygos kultūros faktas? Iš *Bibliografija 2005–2006*. Vilnius, 2007, p. 138–146.
25. PASZKIEWICZ, Urszula. *Inwentarze i katalogi bibliotek z ziem wschodnich Rzeczypospolitej do 1939 roku: Suplement 1*. Warszawa: DiG, 2000. 301 p.
26. PASZKIEWICZ, Urszula. *Inwentarze i katalogi bibliotek z ziem wschodnich Rzeczypospolitej do 1939 roku: Suplement 2*. Poznań: Bogucki, 2000. 636 p.

27. PASZKIEWICZ, Urszula. *Rękopiśmienne inwentarze i katalogi bibliotek z ziem wschodnich Rzeczypospolitej (spis za lata 1553–1939)*. Warszawa: DiG, 1996. 96 p.
28. PASZKIEWICZ, Urszula. *Inwentarze i katalogi bibliotek z ziem wschodnich Rzeczypospolitej (spis za lata 1510–1939)*. Warszawa: DiG, 1998. 260 p.
29. PASZKIEWICZ, Urszula. Wybrane problemy dokumentacji zbiorów bibliotecznych na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej do 1939 roku. *Roczniki Biblioteczne*, 2001, nr. 45, p. 55–90.
30. PIDLYPCZAK–MAJEROWICZ, Maria. Katalogi bibliotek zakonnych na Białorusi we współczesnych zbiorach rękopiśmiennych. Iš *Wspólnota pamięci*. Studia z dziejów kultury ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej. Katowice: Biblioteka Śląska, 2006, p. 216–227.
31. PIDLYPCZAK–MAJEROWICZ, Maria. *Biblioteki i bibliotekarstwo zakonne XVII–XVIII wiek*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1996. 192 p.
32. TOMASZEWSKI, Bronisław. *Dzieje zakonu OO. Karmelitów w Polsce na Litwie i Rusi (1397–1997)*. Kraków, 1988.
33. TRAJDOS, Tadeusz M. *U zarania karmelitów w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Historii PAN, 1993.
34. *Vilniaus universiteto bibliotekos paleotipai*: Katalogas. Sud. Nojus Feigelmanas, Irena Daugirdaitė, Petras Račius. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003. 584 p.
35. VLADIMIROVAS, Levas. *Knygos istorija*: Senovė. Viduramžiai. Renesansas. XVI–XVII amžius. Vilnius: Mokslas, 1979. 568 p.
36. ЯЦКЕВИЧ, змицер. Звесткі па гісторыі кармеліцкіх кляштару у Беларусі у матэрыялах кракаускага архіва. Iš *Viartanne 6* [interaktyvus]. Minsk, 1999, p. 170–179 [žiūrėta 2011 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://gw.lingvo.minsk.by/mab/@book/BOOKS/Viartanne/V_06/V_06.pdf>.

L. 49v.

Inuentarium Bibliothecae.**In Folio.**

- [1] Biblia Sacra in maiori Folio².
 [2] Concordantiae Bibliorum³ – [3] Commentaria in Ecclesiasten, Cantica Canticorum et in Librum Sapientiae Cornelij a Lapide⁴ in Vno Volumine.
 [4] Commentarius in 12 Prophetas Minores eiusdem Cornelij⁵.
 [5] Commendarius in 8 Prophetas Maiores⁶ eiusdem.
 [6] Commentarij [*sic*] in 4 Euangelistas⁷ eiusdem.
 [7] Commentaria in Ecclesiasticum⁸, duae p[ar]tes in Vno Volumine eiusdem.
 [8] Commentaria moralia in Euangelicam Historiam Didaci de Baescia⁹.
 [9] Polyanthes Josephi Lancie¹⁰. [10] Dictionarium Ambrosij Calepini¹¹.

² *Biblia sacra Vtriusq[ue] Testamēt[i]: diligēter recognita emendata: nō paucis locis: quę corrupta erāt: collatiōe hebraico voluminū restituitis, etc. (Interpraetationes nominum Hebraicorum.)* Nuremberge, Mense Augusto: per F. Peypus, Sumptu I. Koberger. 1523. Pirmas leidimas 1522 m.

³ *Concordantię Bibliorvm id est, Dictiones Omnes Quę In Vvlgata Editione Latina Librorvm Veteris Et Novi Testamenti leguntur, ordine digestę, & ita distinctę, Vt Maximę & abolutissimę [...] Concordantię dici possint : Opus Sacrarum literatum studiosis, non minüs vtile quàm necessarium. Nunc tandem post omnes, quę hactenus prodierunt editiones, à multis mendis repurgatum...* [Frankfurt, Main]: Wechelus, 1600.

⁴ LAPIDE, Cornelius a. *Commentaria in Ecclesiasten, Canticum Canticorum, Librum Sapientie. Lapide, Cornelius a. – Ultima Editio.* Antverpię: Meursius, 1657.

⁵ LAPIDE, Cornelius a. *Commentaria in dvodecim prophetas minores, Lapide Cornelius.* Antverpię: apud Martinvm Nvtivm, 1628.

⁶ LAPIDE, Cornelius a. *Commentaria in quatuor prophetas maiore / Lapide Cornelius a.* Antverpię: apud Martinvm Nutivm, [1622].

⁷ LAPIDE, Cornelius a. *Commentarijs In Qvatvor Evangelia / Cornelius Cornelii a Lapide Antverpię:* Meursius, 1649.

⁸ LAPIDE, Cornelius a. *Commentaria In Ecclesiasticum / Cornelius a Lapide.* Antverpię: Meursius, 1663.

⁹ BAEZA, Diego de. R. P. *Didaci De Baeza Ponferradiensis Societatis Jesu Theologi, Commentariorum Moralium In Universam Historiam Evangelicam, Tomi [...]: Varia & Iucunda Eruditione, Nec non discursibus moralibus, ad omnem Concionum materiam uberrimis, eleganter instruc.* Coloniae Agrippinae: Kinckius, 1631.

¹⁰ LANG, Joseph. *Polyanthea Nova, Hoc Est, Opvs Svavissimis Floribvs Celebriorum Sententiarum Tam Gręcarvm Qvam Latinarvm Refertvm: [...]* Lang, Joseph. Lugduni: Zetzneri, 1604.

¹¹ CALEPINO, Ambrogio. *Dictionarivm Lingvę Latinae / Avtore quidem Ambrosio Calepino Bergomate: Postea vero à multis utriusq[ue] lingvę peritissimis uiris ex diuersis & probatissimis quibusq[ue] autoribus auctum: Et nunc postremò omnium exquisitiorē, quàm antehac unquam cura & studio recognitum, in Latinas & proprias voces distinctum, emendatum, & ita deniq[ue] locupletatum, ut ultima ei manus adhibita tandem haud im merito uideri possit...* Basileae | Basel : Ex Officina Hieronymi Cvrionis | Curio, Hieronymus, 1549.

- [11] *Annales Ecclesiastici Baronij*¹² tomus 7mus. [12] *Eiusdem*¹³ tomus 8vus [...]
- [13] Martini Cromer de rebus Polonicis Cronica¹⁴.
- [14] Kazanie Niedziel y Świąt Bierkowskiego¹⁵.
- [15] *Item Eiusdem*¹⁶ Tomus 2dus. [16] *Postilla Katholicka Woyka*¹⁷
- [17] *Ogrod Fiałkowj Karmelitanski*¹⁸ [18] *de Miraculosa Imagine Arenen[is]*¹⁹. *Augmentum*
- [19] *Liber Sebastiani Barradas Soc. Jesu, commentarium in Euangelia*²⁰, Tomus 2dus.
- [20] *Thesaurus moralis Francisci Lapate Socie. Jesu*²¹, Tomus 2dus.
- [21] *Patris Sebastiani Barradij Soc. Jesu Commentarium in quator Euangelistas*²², Tomus 3tius.
- [22] *Mathiae Fabri de festis totius Anni*²³.

¹² BARONIO, Cesare. *Annales Ecclesiastici... Tomus primus [-duodecimus]*. Romae: ex typographia Vaticana, 1588–1607.

¹³ Źr. 11 iśn.

¹⁴ CROMER, Marcin. *De origine et rebus gestis Polonorum Martini Cromeri de origine et rebus gestis Polonorum libri XXX*. Basileae | Basel: per Ioannem Oporinum | Oporinus, Johannes, 1555.

¹⁵ BIRKOWSKI, Fabian. *Kazania na niedziele y święta doroczne. Przez X. D. Fabiana Birkowskiego zakonu ś. Dominika Káznodzieyskiego, nápisáne y wydáne. Ná káżdą Niedziele po dwoygu Kazáń, y ná Świątá przednieysz. Z dozwoleńiem stárssych. Tom Wtóry...* W Krakowie: W Drukárni Andrzejá Piotrkowczyká Typográpha K. J. M., 1620. T. 1–2.

¹⁶ Źr. 15 iśn.

¹⁷ WUJEK, Jakub. *Postilla catholica, to jest Kazania na Ewangielie Niedzielne y Odswietne przez cały rok: według wykladu samego prawdziwego Kosciola S. powssechnego...* W Krakowie: W Druk. Siebeneycherowey, 1584.

¹⁸ GRODZIŃSKI, Mikołaj. *Ogrod Fiałkowj Karmelitanski Na Pjasku Przy Krakowje Od [...] Maryey Panny [...] ozdobnie wysadzony: To Jest Powazna Hystorya o wielce Cudownym Obrazie/ Niepokalaney Bogarodzice Maryey / Od [...] X. Mikołaiá Grodzińskiego [...] opisana...* W Krakowie: z Drukarnie Dziedzicow Krzysztofa Schedla, [1673].

¹⁹ GRODZIŃSKI, Mikołaj. *Diva Virgo Cracoviensis Carmelitana in Arenis seu Violeto. Toto Regno Poloniarum, miraculis celeberrima, Olim a Perillustri et admodum Reuerendo Domino Nicolao Grodziński S. R. M. Secretario ex voto scripta...* Cracoviae: ex Officina Schedeliana, S. R. M. typogr., 1669.

²⁰ BARRADAS, Sebastiani. *Sebastiani Barradas Olisiponensis é Societate Iesus [...] Tomus I Commentariorum in concordiam et historiá euangelicam*. Conimbricæ: apud Antonium de Maris, 1599.

²¹ LABATA, Francisco. *Thesaurus Moralis R. P. Francisci Labatae Societatis Jesu: Ex Locis communibus, & Apparatu Concionum coacervatus, & commodiore, quam hactenus methodo, ad usum Concionum digestus...* Coloniae: Schonwetterus, 1652.

²² BARRADAS, Sebastiani. *Sebastiani Barradas [...] Commentariorum in concordiam & historiam quatuor euangelistarum, tomus tertius...* Lvgdvni: sumptibus Horatij Cardon. M. DCVIII, 1608.

²³ FABER, Matthias. *R. P. Matthiae Fabri E Societate Jesu Concionum Sylva Nova In Dominicis*

[23] Liber actorum Capituli Provincialis manuscriptus²⁴. [24] Graduale Romanum²⁵ in albo corio.

In Quarto.

[25] Mathiae Fabri de Dominicis Pars hyemalis²⁶.
 [26] Eiusdem Concionum Opus tripartitum de Dominicis²⁷.
 [27] Eiusdem Opus Concionum de festis²⁸.
 [28] Concionum Moralium Guhelmi Spoelbergii²⁹ tomus Imus [et secundus]
 [29] Politicorum libri 6. In Vno Volumine Justi Lipsij³⁰.
 [30] Historia Scholastica Magistri Petri Comestoris³¹
 Augmentum

L. 50r.

[31] Animadversio in Joannem Huselmanum [?] Ministrum P. Hieronymi a S. Hiacyntho, Carmelita Discalceato³². Liber non ligatus in sex ternionibus.
 [32] Breviarij Romani pars aestivalis³³.

Et Feta Totius Anni : pluribus, & ab Opere tripartito diversis, in singula Evangelia Argumentis, Auctarii loco accedunt. Conciones Novae Tam Funebres Et Nuptiales, quam aliae posthumae, quae nunc primum prodeunt Faber, Matthias. Coloniae Agrippinae: Kinchius, 1654.

²⁴ [Karmelitų provincijos Kapitulos aktų knygos rankraštis].

²⁵ *Graduale Romanum* (Ed: Franciscus de Brugis). Venetiis: Johannes Emericus iussu ac impensis Lucae Antonii de Giunta, 1500.

²⁶ FABER, Matthias. *R. P. Matthiae Fabri Concionum [...] / [2] Pars Hyemalis, De Dominicis. Coloniae Agrippinae: Widenfeldt, 1672.*

²⁷ FABER, Matthias. *Concionum Opvs Tripartitvm Matthia Fabro SS.TH.Lic.Parocho Neoforensi, et Palatinatvs Syperioris per Diæcesin Aychstadianam Visitatore, Nvnc Societatis Iesv Presbytero. Köln, 15XX.*

²⁸ FABER, Matthias. *Matthiae Fabri SS. Theologiae Licentiatii [...] / I De Festis Sanctorum Totius Anni. Coloniae Agrippinae: Widenfeldt, 1672.*

²⁹ SPOELBERCH, Guilielmus. *Concionum moralium pro Dominicis, festivitatisque totius anni ac ferijs Quadragesimae – Tomus primus [et secundus]. Antverpiae: apud Guilielmu Lesteenium, 1632.*

³⁰ LIPSIUS, Justus. *Politicorum sive Civilis Doctrinae libri sex. Leiden: Plantijn, 1589 [vėlesnis leidimas – Antverpene 1596 m.].*

³¹ COMESTOR, Petrus. *Scholastica historia magistri Petri comestoris sacre scripture seriem brevem nimis et expositas exponentis. (Basilee) Basel: [Johannes Amerbach], 1486.*

³² CYRUS, Jędrzej. *Idea colloqvii charitativi cum dissidentibus Thorunii anno Domini 1645 indicti. Accessit animadversio in Ioannem Hulsemanum, ministrum Vitembergensem, cum defensione satisfactionis ab illo in eodem colloquio charitativo requisitae et ibidem exhibitae. Cracoviae: Cracoviae, In Officina Viduae et Haeredum Andreae Petricouij, S. R. M. Typographi. 1646.*

³³ *Breviarij Romani pars aestivalis. Antverpiae, 1622.*

[33] Liber Exorcismorum³⁴ manuscriptus Constitutionis Ordinis R. Prioris P. Camerz [?].

[34] Lilia Florencka albo Zywort S. M. Magdaleny de Pazzis³⁵.

[35] Zwierciadło nikomu nie pochlebuiące Wincentego Gosiewskie[g]o³⁶.

[36] Supplementorum Breuiarii Adm. R. P. Magistri [?] de Orlando Opus³⁷.

[37] Acta seu decreta Committorum Generalium ordinis Fratrum Beatissimae Dei Genitricis semperque Virginis Mariae³⁸.

In Octauo.

[38] Biblia Sacra³⁹. [39] Notitia Episcopatum Orbis Christiani Augberti Mirej⁴⁰.

[40] Catholicae Postillae de tempore et festis Friderici Episcopi Vien[nensis]⁴¹.

[41] Observationes Medicinales⁴² sine principio et fine.

[42] Institutiones Medicinae⁴³ sine principio et fine et sine Compatura.

³⁴ *Liber incantationum, exorcismorum et fascinationum variarum.* [s. l.], 15. Jh.

³⁵ CHARZEWICZ, Marcin Karmelita. *Lylya Florencka albo cydowny zywort Serafickiey Panny, S. M. Magdaleny, de Pazzis z miasta Florencyey, Zakony Karmelitanskiego dawney Obserwancyey zakonney, Teraz nowo z włoskiego ięzyka, na polski przelożony, y w jednę księgę z wkroceniem, y przydaniem świeżych cudow, porządnie zebrány...* W Krakowie: w Drukarni Dźiedzicow Krzysztofa Schedla, J. K. M. typographá, 1671.

³⁶ *Zwierciadło nikomu niepochlebuiące /przez [...] Wincentego Corwina Gosiewskiego [...] polskiemu narodowi w moskiewskim więzieniu zgotowane roku 1660. Opus posthumum; niegdy przez Piotra dela Serre [...] ięzykiem francuskim dedykowane [...] maiestatom Wielkiey Britanniey, roku 1632 w Rowan do druku podane.* W Wilnie: [druk Akademicka], 1665.

³⁷ LASSO, Orlando. *Magnum Opus Musicum Orlandi de Lasso [...] Complectens Omnes Cantiones quas Motetas vulgo vocant, tam antea editas quam hactenus nondum publicatas ii. iii. iv. v. vi. vii. viii. ix. x. xii. vocum. A Ferdinando [...] & Rudolpho [...] Authoris filijs [...] collectum, etc. Cantus. (Altus.) (Tenor.) (Bassus.) (Quinta Vox.) (Sexta Vox.)* Monachii: Ex typographia Nicolai Henrici, 1604.

³⁸ Karmelitų ordino (*Ordo Fratrum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo*) Generalinio komiteto aktų bei dekretų knyga.

³⁹ *Biblia sacra latina ex Biblia sacra vulgatae editionis Sixti V et Clementis VIII.* Antverpiae: [s. n.], [s. a.], 8°.

⁴⁰ LE MIRE, Aubert. *Notitia episcopatum orbis Christiani: in qua Christianae religionis amplitudo elucet; libri V / Avbertvs Miraevs [...] publicabat.* Antverpiae: ex officina Plantiniana apud viduam & filios Io. Moreti, 1613.

⁴¹ NAUSEAE, Friedrich. *Catholicarum postillarum et homiliarum in totius anni tam de tempore quam de sanctis evangelia, epitome sive compendium.* Coloniae: Quentel, 1550.

⁴² VALLERIOLA, François. *Observationum medicinalium libri sex: in quibus gravissimorum morborum historiae, eorundem causae, symptomata, atque eventus, tum & curationes miro ordine describuntur; cum indice rerum [...] locupletissimo.* Lugdunum | Lyon: apud Antonium Gryphium | Gryphius, Antoine, 1573.

⁴³ FUCHS, Leonhart. *Institutionum medicinae, ad Hippocratis, Galeni, [...] scripta recte intelligenda mire utiles, libri quinque.* Lugduni: Guerinus, 1555.

[43] Liber Vocabulorum latinorum, graecorum, hebraicorum et germanorum⁴⁴ sine principio et fine.

[44] Partitiones Orationum Joannis Sturmij⁴⁵ in corio rubro lacerato. Liber [?] stadie [?] manuscriptus.

[45] Sposobj y obycaie niektore Vrbana Regiusa Lutra⁴⁶, Liber prohibitus. Augmentum

[46] Toletus⁴⁷ de casibus conscientiae.

[47] Epitomiae thesauri antiquitatum⁴⁸.

[48] In Epitomen Philosophiae moralis Christophori Pezelij⁴⁹.

[49] Liber Concionum⁵⁰ alias Paratus in Dominicas sine Compatura.

[50] Aristotelis Stagiritę⁵¹.

L. 50v.

In Sedecimo.

[51] Sermones siue loci Communes Antonij Mellissae Monachi⁵².

[52] Corolla Virginea Hugonis Siffilini⁵³, liber non ligatus, in sex ternionibus.

[53] Compendiaria praxis difficillimorum casuum Valerij Reginaldi⁵⁴.

⁴⁴ Lotynų, graikų, hebrajų ir vokiečių kalbų žodynas be pradžios ir pabaigos.

⁴⁵ STURM, Johannes. *In partitiones oratorias Ciceronis dialogi quatuor ab authore emendati et aucti*. Argentorati: Blasius Fabricius. 1549–1554.

⁴⁶ Matyt, uždraustos knygos rankraštinė kopija.

⁴⁷ TOLEDO, Francisco de. *Summa Casuum Conscientiae*. Colonia Agrippina, 1601.

⁴⁸ *Epithome Thesauri antiquitatum*. Lugdunii: apud Iacobum de Strada, et Thomam Guerinum, 1553.

⁴⁹ PEZEL, Christoph. *In Epitomen Philosophiae moralis Philippi Melancthonis, Hypomnēmata Victorini Strigelij Christophori Pezelii*. Peterß, 1591.

⁵⁰ PONTANUS, Jiří Barthold z Breitenberka. *Aureum Diurnale Concionatorum: In Quo Diebus Dominicis & Festis nobilioribus, materia concionandi breviter suggeritur*. Coloniae Agrippinae: Kinchius, 1620.

⁵¹ ARISTOTELIS STAGIRITAE. *Philosophorum principis philosophiae naturalis libri omnes*. [1]/2. Coloniae Argippinae: Birckmannus, 1580.

⁵² MELISSA, Antonius. *Sententiae Sive Loci Communes Ex Sacris Et Profanis Avthoribus Ab Antonio Monacho, cognomento Melissa collecti, Conrado Gesnero & Ioanne Ribitto interpretibus*. Antverpiae: Bellerus, 1555. [Matyt, bibliotekoje knyga buvo tik nuo antros dalies *Sermones siue loci Communes secundae partis Antonij Monachi*.]

⁵³ SIFILINUS, Hugo. *Corolla virginea – Opusculum in quo nova methodo, quid de controversia Immaculatae Conceptionis Virginis Deiparae censendum sit [...] ex constitutionibus, & decretis apostolicis concluditur, & theologice demonstratur*. Bruxellis: Typis Francisci Foppens, 1661.

⁵⁴ REGNAULT, Valère. *Compendiaria praxis difficiliorum casuum conscientiae*. Lugduni: Cardon, 1618.

- [54] De horis canonicis libellus Alberti Sepcrij⁵⁵ Sine Compatura.
 [55] Libellus de puerorum institutione⁵⁶ graece, latine, gallice et germanice, in Corio rubro.
 [56] Euangeliki polskie⁵⁷ pro Camera Concionatoris.
 [57] Considerationes Siue Meditationes in Euangelia⁵⁸, sunt in Choro.
 [58] Memorialis Vitae Christianae Ludouici Granatensis⁵⁹.

THE INVENTORY LIST OF THE LIBRARY OF THE VILNIUS OLD
 REGULA CARMELITE MONASTERY AT THE ST. GEORGE'S CHURCH.
 PUBLICATION OF THE SOURCE

ERIKA KULIEŠIENĖ

SUMMARY

This article presents the oldest source of information about the Vilnius Old Regula Carmelite Monastery library: the inventory list of the St. George's Church library, compiled in 1677. Even though, in Polish historiography, considerable attention is accorded to the Vilnius St. George's Carmelite Monastery and its library, the 1677 inventory has not been included into any catalogue of inventories of the GDL's church libraries. This inventory was for the first time introduced to the scientific community by A. Pacevičius. This article gives a short overview of the history of the Vilnius Carmelite Monastery at the St. George's Church and of its library from its foundation to closure. The period of the compilation of the inventory is characterized as a crucial moment in the development of the library. At that time there were eight books in the church's library, and 58 books, in the monastery's library. Here we are publishing a facsimile of the inventory's text and a transcript of the text in the language of the original. In the commentaries, with the greatest possible exactness, we are recreating the book list from rather scarce elements of book descriptions. This oldest source for the history of St. George Monastery library will doubtless be of interest not only for scholars in the history of the GDL, but also for both Lithuanian and foreign researchers of monastic book culture.

28–30 ILIUSTRACIJAS žr. p. 566–568.

- .....
- ⁵⁵ SIERPSKI, Wojciech. *De Horis Canonicis Libellus: Opera & studio Alberti Sepcrij*. Kraków: [s. n.], 1596.
⁵⁶ PLUTARCHUS. *Plvtarchi de puerorum institutione libellus*. 1581.
⁵⁷ *Biblia Święta To jest Księgi Starego Y Nowego Przymierza Z Żydowskiego y Greckiego Języka na Polski pilnie y wiernie przetłumaczone*. Hünefeld, Andrzej, 1632.
⁵⁸ Atitikmuo nerastas. Nurodyta saugojimo vieta – *sunt in Choro*.
⁵⁹ GRANADA, Luis de. *Memorialis vitae christianae adjunctum I [- pars secunda] / R. P. F. Ludovico Granatensi [...]; per Michaelem ab Isselt nunc in latinum ex italico conversum*. Coloniae: Apud Gervinum Calenium, & haredes Ioannis Quentelii, 1589.